

TLAČOVÁ SPRÁVA

Neliečená alergia môže poškodiť zdravie, počet liečiacich sa alergikov pritom klesá

Bratislava, 07. 07. 2025

Alergia je nežiaduca, prehnaná reakcia imunitného systému na látku, ktorá u väčšiny ľudí nevyvoláva nijaké ťažkosti. Hoci výskyt alergických ochorení v posledných desaťročiach rástol, liečených pacientov v slovenských ambulanciách klinickej imunológie a alergiológie za ostatných desať rokov ubudlo. Upozorňuje na to Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) pri príležitosti Svetového dňa alergií, ktorý si pripomíname 8. júla.

Nepoznaná a neliečená alergia sa sama od seba nestratí – naopak, môže prerásť do chronických stavov s trvalými následkami. „Podľa štúdií sa u tridsať až štyridsať percent pacientov s alergickou nádchou v priebehu rokov rozvinie aj astma. U tých, ktorí sú adekvátne liečení, vrátane preventívnej liečby a/alebo špecifickej imunoterapie, je riziko prechodu na astmu výrazne nižšie,“ vysvetľuje klinická imunologička a alergiológička MUDr. Jaroslava Orosová, ktorá je zároveň prezidentkou Zväzu ambulantných poskytovateľov.

Medzi najbežnejšie alergény patria peľ, roztoče, plesne a potraviny, no látok, ktoré môžu zapríčiniť prehnanú reakciu imunitného systému, je oveľa viac. „Niekedy nás prekvapí aj netypická reakcia, napríklad na vlastný pot či vodu, no najčastejšie stále diagnostikujeme alergiu na pele stromov, tráv a burín, roztoče, plesne, sršť domácich zvierat a niektoré potraviny. V posledných rokoch vplyvom globálneho otepľovania pozorujeme predlžovanie peľovej sezóny, skoršie a dlhšie kvitnutie rastlín a niekedy dokonca ich opakované kvitnutie, čo zvyšuje intenzitu prejavov. Rovnako pozorujeme rozšírenie území, kde kvitne napríklad ambrózia, ktorá bola dlhodobo dominantná v južnejších oblastiach nášho územia,“ ozrejmjuje MUDr. Orosová.

Na Slovensku je viac ako polovica ľudí, ktorí v sebe nosia gény pre alergiu, pričom až u tretiny ľudí sa v priebehu života alergické ochorenie aj prejaví. „V roku 2023 bolo v pravidelnej ambulantnej starostlivosti imunológov a alergiológov takmer 480-tisíc pacientov. Najčastejšie sa liečili na alergickú rinitídu (sennú nádchu), ktorá výraznejšie postihovala detskú populáciu,“ uvádza hovorkyňa NCZI Alena Krčová. V roku 2023 zaznamenali ambulance klinickej imunológie a alergiológie 1 346 084 návštev pacientov, čo bolo medziročne menej o 5 %. Väčšinu návštev tvorili dospelí vo veku 19 rokov a viac (63,4 %).

V porovnaní s obdobím pred desiatimi rokmi sa dá pozorovať výrazný pokles návštevnosti v ambulanciách klinickej imunológie a alergiológie. V roku 2013 v nich NCZI evidovalo až 932-tisíc pacientov, teda takmer dvojnásobok oproti roku 2023. K najväčšiemu prepadu došlo počas pandémie, keď sa počet evidovaných pacientov medziročne znížil z vyše jedného milióna v roku 2019 na 543-tisíc v roku 2020 a odvtedy sa drží na úrovni približne pol milióna pacientov.

V pravidelnej ambulantnej starostlivosti alergiológov a imunológov bolo v roku 2023 sledovaných 476 486 pacientov, čo bolo o vyše 40-tisíc menej ako v roku 2022. Po prepočte na 10 000 obyvateľov v danej vekovej skupine ich bolo najviac vo veku 6 – 18 rokov (1 736,8 chorých na 10

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

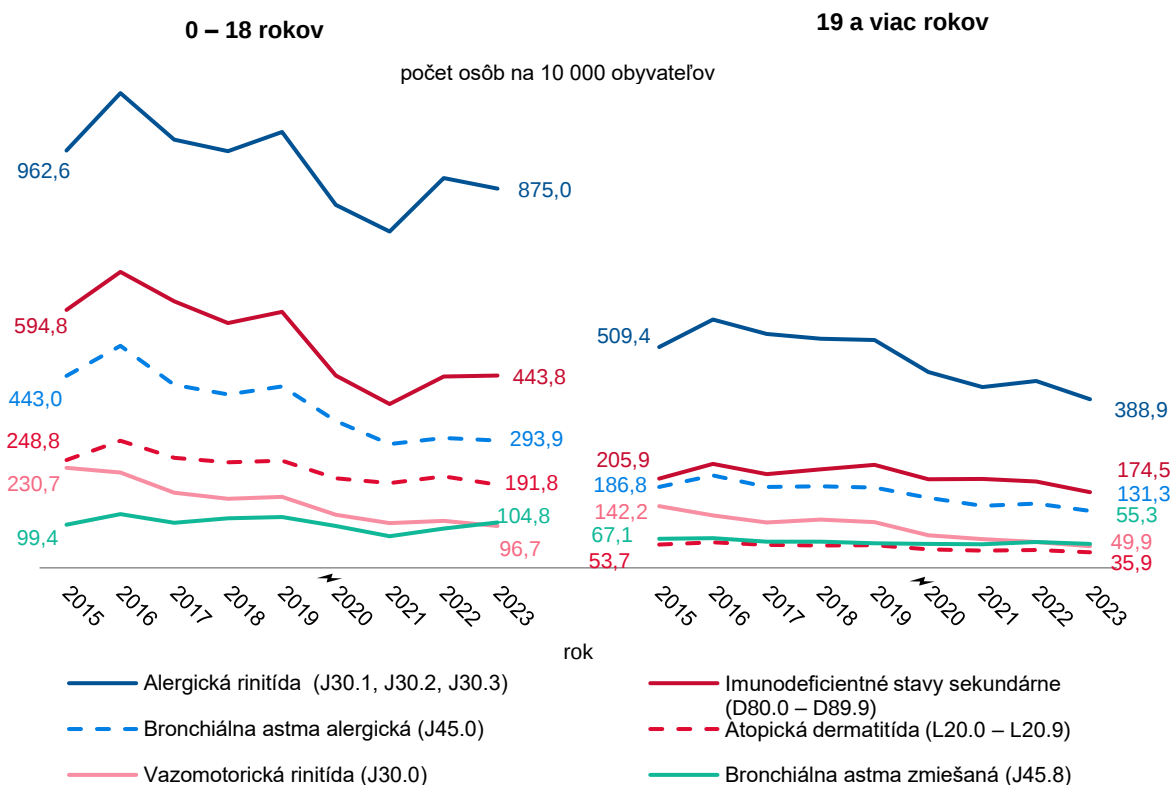
Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

000 obyvateľov). Nasledovali deti vo veku 1 – 5 rokov (1 507,2 chorých na 10 000 obyvateľov) a s väčším odstupom deti do 1 roka (992,6 chorých detí na 10 000 obyvateľov). Najmenej sledovaných pacientov bolo u dospelých, teda 19- a viacročných (687,6 chorých na 10 000 obyvateľov). Pacienti alergiológických a imunologických ambulancií boli najčastejšie sledovaní pre alergickú rinitídu, sekundárne imunodeficientné stavy (imunodeficiencia = znížená rezistencia k infekciám) a bronchiálnu alergickú astmu.

Vývoj počtu sledovaných osôb podľa vybraných diagnóz, 2015 – 2023

Poznámka: Od roku 2020 bol zber údajov evidovaných osôb terminologicky spresnený ako zber sledovaných osôb.

Presná diagnostika ochorenia, teda určenie príčinného alergénu, resp. kombinácie alergénov, ktoré vyvolávajú najviac klinických ťažkostí pacienta, zohráva pri liečbe alergií kľúčový význam. „Kožné testy aj špecifické protilátky možno realizovať počas celého roka, ale pri sezónnej alergii odporúčame testovanie mimo aktívnej sezóny, teda najlepšie na jeseň alebo v zime. V čase výrazných príznakov a užívania antihistaminík môžu byť výsledky skreslené. Výnimkou sú situácie, keď je nutné stanoviť diagnózu rýchlo – vtedy volíme laboratórne vyšetrenie špecifických IgE protilátok z krvi,“ približuje doktorka Orosová. Keď sú známe pacientove alergény, liečba sa stanoví priamo na mieru.

Alergénová imunoterapia rieši príčinu alergie

Alergénová imunoterapia (AIT) na rozdiel od liečby, ktorá blokuje príznaky alergickej choroby (napr. antihistaminiká), predstavuje liečbu, ktorá pôsobí na vlastnú príčinu choroby. Je to zatiaľ jediná používaná liečba schopná zvrátiť priebeh ochorenia. Pacientovi sa dlhodobo podáva v malých dávkach alergén, na ktorý je precitlivený. Postupne sa v imunitnom systéme vytvára obrana proti

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

tomuto príčinnému alergénu. Keďže ide o dlhodobú liečbu trvajúcou 3 až 5 rokov, spolupráca pacienta počas nej je veľmi dôležitá.

V súčasnosti sa už dá touto formou liečiť široké spektrum alergií. „*Alergénová imunoterapia je indikovaná pri alergii na peľ, roztoče, plesne, srst' zvierat, ale aj pri alergii na bodnutie blanokrídlym hmyzom (včela, osa). Najčastejšie ju podávame buď injekčne (subkutánne), alebo vo forme kvapiek či tabliet pod jazyk (sublingválne),*“ vysvetľuje MUDr. Jaroslava Orosová s tým, že liečba nie je vhodná pre každého. „*Kontraindikovaná je napríklad pri neliečenej astme, niektorých autoimunitných ochoreniach, aktívne onkologickej liečbe alebo u pacientov s poruchou imunity.*“ Odborníčka dodáva, že aj keď AIT dokáže dlhodobo potlačiť prejavy alergie, v niektorých prípadoch sa po rokoch môžu príznaky vrátiť, obvykle však v miernejšej forme. V takom prípade je možné liečbu podľa potreby aj zopakovať.

V roku 2023 bolo v ambulanciách imunológie a alergiológie podľa NCZI liečených 50 923 pacientov špecifickou imunoterapiou. Viac ako polovica pacientov (56,5 %; v počte 28 777 osôb) bola vo veku 19 a viac rokov. Pre porovnanie, desať rokov predtým, teda v roku 2013, sa AIT liečilo až 96 590 pacientov.

Pozor na skrížené alergie

V súvislosti s letnými dovolenkami MUDr. Jaroslava Orosová upozorňuje na skrížené alergické reakcie. Ak má niekto silnú alergiu napríklad na roztoče, na dovolenke pri mori by si mal dať veľkú pozor, čo si nakladá na tanier. „*Niektoré skrížené reakcie môžu byť veľmi závažné, preto ich netreba podceňovať. Pacient s alergiou na roztoče môže reagovať aj na mäkkýše, ako sú krevety či mušle. Skrížené alergie sa najčastejšie vyskytujú medzi peľmi a potravinami. Napríklad ľudia alergickí na brezu môžu reagovať aj na jablká či lieskovce,*“ približuje lekárka a dodáva, že vylúčená nie je ani skrížená reakcia pri blanokrídľom hmyze. Ak je niekto alergický na jed včely, prudkú reakciu mu môže spôsobiť aj uštipnutie osou, preto treba pred dovolenkou myslieť na dobre vybavenú lekárníčku, resp. aj osobný pohotovostný balíček.

Hlavným prejavom skríženej alergie medzi peľmi a potravinami je orálne alergický syndróm. Objavuje sa po požití surového ovocia alebo zeleniny. Do niekoľkých minút po jedle začnú alergika páliť pery, podnebie, jazyk, môže ho škriabať v krku, niekedy nastúpi vyrážka alebo opuch okolo úst. Môžu sa však objaviť i významnejšie príznaky, napríklad zápal spojiviek, nádcha, astma, opuch hrtanu alebo anafylaxia. Niekedy je výskyt skríženej reakcie kože – potraviny spojený s peľovou sezónou, niektorí ľudia napríklad nemôžu jesť jablká v období kvitnutia briez, ale mimo tohto obdobia nemajú žiadne ťažkosti. V iných prípadoch dôjde k alergickej reakcii po požití surovej alebo čerstvej potraviny, no tepelná úprava alergénny vplyv rastlinných bielkovín zruší. Kým na surové jablko môže pacient zareagovať alergicky, na jablkový kompót nemusí. Výnimkou sú napríklad zeler, petržlen, korenie, orechy a arašidy, ktoré obsahujú teplu odolnejšie alergény. K reakcii na zeleninu a ovocie môže dôjsť aj dotykom pri lúpaní, krájaní či strúhaní.

Najčastejšie skrížene reagujúce alergény

Breza

- jablko, hruška, broskyňa, marhuľa, čerešňa, slivka, avokádo, kivi
- zelený hrášok, mrkva, zeler, špargľa, zemiaky
- lieskový orech, vlašský orech, mandle

Trávy

- paradajky, melóny, arašidy

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

Palina

- zeler, mrkva, petržlen, korenie (estragón, karí, čili, bazalka, mäta, majorán)
- kivi, mango, melón, banán

Ambrózia

- melóny, cukina, uhorka, tekvica, banán

Roztoče

- krevety, langusty, kraby, ustrice, raky

Latex

- banány, avokádo, kivi

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk